

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar het handelen van het OM tijdens en rondom een strafproces

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over het Openbaar Ministerie gegrond.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Wat is de klacht?	3
Wat ging er vooraf aan de klacht?	3
Wat was de oorspronkelijke klacht?	4
Hoe reageerde het OM in de interne klachtbehandeling?	4
Wat was aanleiding voor het onderzoek van de ombudsman?	5
Welke informatie komt uit het onderzoek van de ombudsman?	5
Over de behandelingsduur van de strafvervolgning	5
Over het verstrekken van informatie aan de stichting F	7
Over de media-uitlatingen	8
Over de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen	9
Over de klachtbehandeling	100
Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?	111
Ten aanzien van de behandelingsduur van de strafvervolgning	111
Ten aanzien van het verstrekken van informatie door het OM aan de stichting F	111
Ten aanzien van de media-uitlatingen door het OM	122
Ten aanzien van de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen	123
Conclusie	133
Onderzoek uit eigen beweging naar de klachtbehandeling door het OM	144
Conclusie	155
Aanbeveling	155
Relevante literatuur en wet- en regelgeving	166

Samenvatting

Verzoeker is na jarenlang procederen door het OM vrijgesproken door de rechter. Deze jaren hebben een enorme impact op zijn leven en dat van zijn gezin gehad. Hij heeft hierover geklaagd bij het OM. Het OM erkende dat één en ander niet goed is gegaan, maar heeft zijn klacht inhoudelijk niet behandeld. Verzoeker vroeg hierna de ombudsman zijn klacht te onderzoeken. De ombudsman heeft de klacht van verzoeker aan zijn behoorlijkheidsnormen getoetst en uit eigen beweging een onderzoek ingesteld naar de klachtbehandeling.

De ombudsman vindt het belangrijk dat klachten professioneel worden behandeld. De ombudsman acht de klachtbehandeling door het OM niet behoorlijk. Het OM heeft bij de beoordeling van de klacht van verzoeker enkel verwezen naar de uitspraak van de rechter. Professionele klachtbehandeling vereist ook dat de overheid toetst of een gedraging wel behoorlijk was.

Professioneel handelen betekent ook dat de overheid reflecteert op eigen handelen, leert van gemaakte fouten en hier open over is.

Wat is de klacht?

De onderwerpen van het onderzoek van de ombudsman zijn als volgt.

- A. De ombudsman onderzoekt de klacht van verzoeker dat het OM:
 - lang heeft gedaan over de strafvervolgning;
 - informatie over zijn zaak heeft verstrekt aan de stichting F;
 - zich na zijn vrijspraak in maart 2015 in de media negatief heeft uitgelaten over hem;
 - de beschikking van het Hof van 1 april 2016 waarmee hem schadevergoeding werd toegekend voor de kosten van de procedure en de advocaatkosten, niet heeft verstrekt aan het Ministerie van Financiën zodat tot de betaling kon worden overgegaan.
- B. Uit eigen beweging onderzoekt de ombudsman de wijze waarop het OM verzoekers klachten heeft behandeld.

Wat ging er vooraf aan de klacht?

Verzoeker was jarenlang politiek actief op Bonaire. Hij was daar onder meer de leider van een grote politieke partij. In november 2007 stuurde de stichting F aan het Openbaar Ministerie te Bonaire (verder het OM) een document. Hierin uitte de stichting F beschuldigingen jegens een aantal lokale bestuurders op Bonaire, onder wie verzoeker. Het OM deed hierop onderzoek. Het startte in 2009 een strafrechtelijk onderzoek naar verzoeker op grond van verdenking van een aantal feiten waaronder fraude en witwassen. Er volgde een lange periode waarin het OM verschillende procedures voerde om verzoeker strafrechtelijk te vervolgen. Ten aanzien van de meeste aan verzoeker ten laste gelegde feiten werd het OM door de rechter niet-ontvankelijk verklaard. De strafvervolgning van verzoeker eindigde op 12 maart 2015 toen verzoeker ten aanzien van één overgebleven feit werd vrijgesproken vanwege onvoldoende bewijs. Op 1 april 2016 kende het Hof verzoeker schadevergoeding toe voor de kosten van het onderzoek en voor de kosten van een raadsman.

Tijlijn:

- november 2007: de stichting F stuurde aan het OM een document. Hierin uitte de stichting F beschuldigingen jegens een aantal lokale bestuurders op Bonaire, onder wie verzoeker.
- 8 september 2009: het OM stelt strafrechtelijke vervolging in naar verzoeker wegens verdenking van onder meer fraude en witwassen.
- 8 juni 2010: de rechter-commissaris beveelt het OM het onderzoek vóór 1 november 2010 te beëindigen en verzoeker te laten weten of hij strafrechtelijk wordt vervolgd.
- 17 februari 2011: de officier van justitie stuurt verzoeker een kennisgeving dat hij niet verder zal worden vervolgd.
- 2 maart 2011: de stichting F dient een klacht in bij het Hof tegen de sepotbeslissing van het OM.
- 14 juni 2011: het Hof beslist op het beklag van de stichting F dat het onderzoek door het OM moet worden hervat.
- 21 augustus 2013: het OM dagvaardt verzoeker met een vijftal aanklachten waaronder valsheid in geschrifte en ambtelijke corruptie.
- 9 december 2013: de rechtbank verklaart het OM ten aanzien van vier van de vijf aanklachten tegen verzoeker niet-ontvankelijk. Volgens de rechtbank had het OM verzoeker voor andere feiten aangeklaagd dan die waarover het Hof in de beslissing van 14 juni 2011 opdracht had gegeven → het OM gaat hiertegen in beroep.
- 21 maart 2014: het Hof wijst het beroep van het OM tegen de beslissing van de rechtbank van 9 december 2013 af → het OM gaat in cassatie.
- 15 april 2014: de rechtbank spreekt verzoeker vrij van het resterende ten laste gelegde feit vanwege onvoldoende bewijs¹ → het OM gaat hiertegen in beroep.
- 12 maart 2015: het Hof wijst het beroep van het OM af en bevestigt de beslissing van de rechtbank. Het Hof oordeelde onder meer dat de behandeling in het hoger beroep hem slechts had gesterkt in de overtuiging dat er geen wettige of overtuigende bewijzen waren voor de aanklacht tegen verzoeker. Deze uitspraak is onherroepelijk.
- 3 november 2015²: de Hoge Raad verwerpt het beroep in cassatie van het OM tegen de beslissing van het Hof van 21 maart 2014.

Wat was de oorspronkelijke klacht?

Verzoeker diende op 2 januari 2017 een klacht in bij het OM. Hij klaagde erover dat het OM:

- lang heeft gedaan over de strafvervolging;
- medewerking heeft geweigerd om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen;
- geen gedegen onderzoek heeft gedaan vanwege gebrek aan expertise;
- informatie heeft verstrekt aan (leden van) de stichting F en aan een journaliste;
- zich in de media negatief heeft uitgelaten over hem;
- heeft nagelaten om kopieën van de bij hem in beslag genomen administratie aan de Belastingdienst te verstrekken.

Verder klaagde verzoeker over gedragingen van de advocaten-generaal L en S van het OM.

Hoe reageerde het OM in de interne klachtbehandeling?

Na tussenkomst van de ombudsman, reageerde (de Procureur-generaal van) het OM bij brief van 27 oktober 2017 op de klachten. Het OM achtte zich niet bevoegd om de meeste klachten te behandelen. Volgens het OM waren de klachten in de strafzaak door de rechter reeds gewogen en afgedaan. Het OM achtte deze klachten niet-ontvankelijk omdat deze niet binnen het bereik van de klachtenregeling vallen. De klacht over de advocaten-generaal achtte het OM niet-ontvankelijk omdat verzoeker deze niet nader had geconcretiseerd.

¹ <https://www.uitspraken.nl/uitspraak/gerecht-in-eerste-aanleg-van-bonaire-sint-eustatius-en-saba/strafrecht/strafrecht-overig/eerste-aanleg-enkelvoudig/ecli-nl-ogeabes-2014-6>

² <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2015:3211>

Wat was aanleiding voor het onderzoek van de ombudsman?

Het verzoek om de klachten verder te onderzoeken

Verzoeker vroeg de ombudsman zijn klachten verder te onderzoeken. Hij vindt dat het OM ten onrechte zijn klachten niet-ontvankelijk heeft verklaard en niet in behandeling heeft genomen. Er wordt volgens hem slechts kort verwezen naar de afweging en beoordeling door de rechter, maar welke passages zouden moeten leiden tot niet-ontvankelijkheid van de klachten is onduidelijk. Het feit dat de strafrechter zich heeft uitgesproken over vormverzuimen van het OM, betekent volgens verzoeker niet dat deze gedragingen vervolgens moeten worden uitgesloten van klachtbehandeling. Volgens verzoeker heeft het OM jegens hem gehandeld in strijd met de beginselen van zorgvuldigheid, evenredigheid en fair play. Dit omdat het OM zijn belangen geheel ondergeschikt heeft gemaakt aan het eigen belang. Juist vanwege zijn reputatie als vooraanstaand politicus had deze belangenafweging zorgvuldiger moeten gebeuren. Verzoeker stelt dat zijn leven als gerespecteerd en succesvol politicus onherstelbare schade is toegebracht door het optreden van het OM jegens hem. De reactie van het OM op zijn klacht is daarom lichtvaardig en doet geen recht aan zijn klachten. Tot op vandaag lijden verzoeker en zijn gezin nog enorme schade door alles wat is gebeurd, zowel materieel als immaterieel.

Behoorlijkheid naast rechtmatigheid

De Nationale ombudsman beoordeelt gedragingen van overheidsinstanties aan de hand van behoorlijkheidsvereisten. Dit beoordelingskader valt niet samen met het kader dat de strafrechter hanteert, namelijk de rechtmatigheid. De Nationale ombudsman moet de uitspraken van de strafrechter respecteren.

In deze zaak heeft het OM verzoekers klachten niet inhoudelijk behandeld door naar de uitspraak van de rechter te verwijzen. De beslissing van het OM op verzoekers klachten was reden voor de ombudsman om het onderzoek te starten.

Wat deed de ombudsman?

De ombudsman onderzocht de klachten van verzoeker. Medewerkers van de ombudsman spraken persoonlijk met verzoeker en zijn advocaat over de klachten van verzoeker. De ombudsman bestudeerde vervolgens voor zover relevant de diverse rechterlijke uitspraken in de strafzaak van verzoeker, de schriftelijke stukken van verzoeker en het interne klachtdossier van het OM. Op basis van de informatie waarover de ombudsman in juni 2019 beschikte, stuurde de ombudsman verzoeker en de minister van Justitie en Veiligheid³ eerst een tussentijds verslag van de toedracht en standpunten van betrokkenen. Tevens vroeg hij de minister om alsnog een standpunt te geven op de klachten. Ten slotte stelde hij de minister een aantal vragen, onder meer de vraag hoe de minister met het oog op het vereiste van een coulante opstelling⁴ denkt over het handelen van het OM en coulance in deze zaak ten aanzien van:

- de behandelingsduur, terugkijkend op het procesverloop en nu het OM zelf had geconcludeerd dat het OM een aantal beslissingen had genomen die niet optimaal waren of geen schoonheidsprijs verdienen;
- het verstrekken van informatie aan de stichting F, nu de rechtbank had geconstateerd dat het OM het dossier van verzoeker niet aan de stichting F had mogen verstrekken.

Uit eigen beweging onderzocht de ombudsman de wijze waarop het OM de klacht van verzoeker heeft behandeld.

Welke informatie komt uit het onderzoek van de ombudsman?

Over de behandelingsduur van de strafvervolgning

Volgens verzoeker

³ Voor het handelen van het OM BES legt de Procureur-generaal enkel verantwoording af aan de Minister van Justitie en Veiligheid van NL (dus niet ook aan de ministers van Curaçao en St Maarten). Dat volgt uit artikel 31 lid 2 jo artikel 1, onder 9, van de Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

⁴ De Nationale ombudsman vindt het belangrijk dat de overheid zich coulant opstelt als zij fouten heeft gemaakt, dat zij oog heeft voor claims die redelijkerwijs gehonoreerd moeten worden en dat zij de burger niet onnodig belast met onnodige en ingewikkelde bewijsproblemen en procedures. Behoorlijk omgaan met verzoeken om schadevergoeding houdt onder meer in dat de overheid werkt vanuit een coulante opstelling, waarbij wordt gezocht naar mogelijkheden om tot een passende oplossing te komen, ook in gevallen waarin daarvoor een directe juridische basis ontbreekt.

Op 8 september 2009 deed het OM een huiszoeking in verzoekers woning. Verzoeker werd hierbij op de hoogte gesteld van het strafrechtelijk onderzoek jegens hem. Toen zijn advocaat een verzoek deed bij de rechter-commissaris tot beëindiging van de strafzaak, beval de rechter het onderzoek naar verzoeker voort te zetten maar te beëindigen voor 1 november 2010. Het OM kreeg de zaak niet rond en seponerde daarom alle zaken tegen hem. Volgens verzoeker betekende dit niet dat de zaak was afgelopen, integendeel. Nadat het Hof op het beklag van de stichting F tegen de sepotbeslissing van het OM had beslist dat het onderzoek door het OM moest worden hervat, volgde er een lange periode van onderzoek en strafvervolgning. Volgens verzoeker kwam deze vertraging met name omdat het OM onnodig rechtsmiddelen instelde, die telkens niet werden toegewezen. Het OM heeft met deze keuzes de zaak nodeloos vertraagd. Vanaf de huiszoeking tot aan de datum van het onherroepelijk vonnis op 12 maart 2015 verstreek er volgens verzoeker ongeveer 5,5 jaar. Daarom is de redelijke termijn van vervolging volgens verzoeker ruimschoots overschreden, zonder dat dit hem kan worden toegerekend. De persoonlijke en maatschappelijke impact van de zaak is aanzienlijk geweest. Het OM heeft bij zijn beslissingen om te vervolgen en beroepsmiddelen in te stellen onvoldoende rekening hiermee gehouden, aldus verzoeker.

De reactie van de minister op de klacht over de behandelingsduur

De minister merkt op dat er achteraf gezien momenten zijn aan te wijzen waarin niet de optimale beslissing is genomen. Hij verwees hierbij naar het bericht van 7 maart 2017 van de officier van justitie en het ambtsbericht van 25 oktober 2017 van de hoofdofficier van justitie. In het bericht van 7 maart 2017 zijn volgens de minister voorbeelden van dergelijke momenten genoemd. De keuzes die op dat moment werden gemaakt waren verantwoord en pasten in de context van dat moment. De procedure kende een atypisch verloop; de rechter-commissaris had in het begin van het onderzoek een termijn gesteld aan het lopende onderzoek. Verder was door de stichting F een klacht tegen de sepotbeslissing van het OM, waarna het OM tot vervolging diende over te gaan. De beklagprocedure gaf het OM geen ruimte tot andere beslissingen omdat het OM gedwongen werd om tot vervolging over te gaan, aldus de minister. Het Hof is volgens de minister steeds nauw betrokken geweest bij het verloop van de procedure. Op verzoek van het Hof stuurde het OM 6-maandelijkse rapportages, waarop het Hof geen andere beslissingen nam. Het OM stuurde deze rapportages ook aan verzoeker om volledig transparant te zijn.

De e-mail van 7 maart 2017 van het OM aan verzoeker

In deze e-mail laat het OM verzoeker weten dat het wat betreft het schadevergoedingsverzoek geen onrechtmatige overheidsdaad in zijn zaak ziet. Wel meent het OM – het gehele procesverloop overziend – dat deze zaak geen schoonheidsprijs verdient. Er zijn momenten aan te wijzen in het verloop van het onderzoek en de vervolging waarin achteraf gezien niet de optimale beslissing is genomen.

Als voorbeeld hiervan noemt het OM de verstrekking van het dossier aan de stichting F, de keuze van het OM om de vervolgingsbeslissing van het Hof van 11 juni 2011 ruim uit te leggen en te kiezen voor meerdere feiten in de tenlastelegging en de keuze om na de niet-ontvankelijkverklaring op dat punt tot cassatie over te gaan. Die keuzes waren volgens het OM op het moment dat ze genomen waren, in ieder geval geen volslagen onzinnige keuzes. Van het OM mag ook verwacht worden dat zij een zaak zodanig aan de rechter voorlegt dat een inhoudelijk oordeel over het geheel mogelijk is. Het gebruik maken van rechtsmiddelen hoort bij het functioneren van een rechtsstaat, aldus het OM.

Het ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie van 25 oktober 2017

In dit bericht reageert de hoofdofficier van justitie op verzoekers klachten in het kader van de interne klachtbehandeling. Volgens de hoofdofficier van justitie heeft het OM tussen 2009 en eind 2015 veel beslissingen moeten nemen, steeds tegen de achtergrond van de toen beschikbare kennis en inzichten en zonder de kennis over het uiteindelijke verloop van de procedure. Bij de start van het onderzoek tegen verzoeker was er voldoende verdenking dat hij strafbare feiten had begaan. Deze verdenking betrof strafbare feiten die vermeend gepleegd waren door een vooraanstaand politiek en bestuurlijk functionaris en die in meer of mindere mate in relatie stonden tot dat publiek functioneren. Die uitgangspositie heeft de opstelling van het OM voor een belangrijk deel bepaald, aldus de hoofdofficier. Daarnaast zag het OM zich geconfronteerd met rechterlijke beslissingen die onbevredigend en deels ook onbegrepen waren. De beslissingen en afwegingen die het OM in deze zaak heeft gemaakt passen volgens de hoofdofficier binnen de wettelijke taakstelling en rol van het OM. Gezien het maatschappelijke belang zijn die afwegingen in breed intern overleg binnen het OM gemaakt.

De hoofdofficier laat weten dat hij dit bedoelde met zijn uitspraak in het Antilliaans Dagblad dat hij terugkijkend niet kan bedenken waar het OM *iets verkeerd*s heeft gedaan.

De hoofdofficier van justitie deelt in het bericht verder mee dat het OM het hele proces heeft geëvalueerd en heeft geconcludeerd dat de zaak geen schoonheidsprijs verdient. Er zijn *achteraf gezien* momenten aan te wijzen waarin niet de optimale beslissing is genomen, aldus de hoofdofficier van justitie. Volgens hem meent verzoeker op basis van deze conclusie dat het OM verzoeker met opzet in de publieke opinie heeft beschadigd terwijl het OM intern en in de reactie aan verzoeker de missers heeft erkend. In zijn interview met het Antilliaans Dagblad heeft de hoofdofficier van justitie ook aangegeven dat het OM meent dat het proces te lang heeft geduurd en dat het OM erkent dat dit voor degenen die werden vervolgd erg belastend is geweest.

Het is volgens de hoofdofficier van justitie logisch dat het onrechtvaardig voelt dat verzoeker de consequenties van dit proces moet dragen. De hoofdofficier meent dat verzoeker alle beslissingen van het OM die ook anders hadden gekund, in zijn klacht stapelt, waardoor de indruk wordt gewekt van een opeenstapeling van fouten die zo hoog is dat de indruk van moedwilligheid of op zijn minst onzorgvuldigheid ontstaat. Van onrechtmatigheid is volgens de hoofdofficier echter geen sprake. Alle beslissingen moeten op zichzelf en tegen de situatie zoals die toen was, worden beoordeeld. Dat die beslissingen ook of misschien zelfs beter en anders hadden kunnen uitvallen, maakt ze niet klachtwaardig, aldus de hoofdofficier van justitie

Over het verstrekken van informatie aan de stichting F

Volgens verzoeker

De officier van justitie besloot op 17 februari 2011 tot een algeheel sepot van de aangiftes tegen verzoeker. Het OM liet de stichting F weten dat zij als belanghebbende bij het Hof een beklagprocedure kon starten tegen die sepotbeslissing. Het OM liet de stichting verder weten dat zij met het oog daarop het OM kon vragen of zij kennis kon nemen van de onderliggende dossiers. Het OM verstreekte in verband hiermee het strafdossier aan de stichting. De stichting F diende bij het Hof een klacht in tegen de sepotbeslissing. Verzoeker stelt dat het OM de stichting F ten onrechte wees op de mogelijkheid van de beklagprocedure tegen het sepotbesluit. De stichting kon niet als belanghebbende worden aangemerkt nu zij destijds nog een stichting in oprichting was. Het OM had de stichting vervolgens ook nog zijn strafdossier verstrekt. Door zijn dossier aan deze stichting in oprichting te verstrekken, heeft het OM volgens verzoeker zijn privacy ernstig geschonden. Deze fout is ook door de rechtbank vastgesteld als een onherstelbare fout in het vooronderzoek, aldus verzoeker. Het OM heeft echter nooit geprobeerd hem op de één of andere manier voor deze fout te compenseren dan wel hiervoor excuses aangeboden.

De reactie van het OM op de klacht over het verstrekken van het dossier aan de stichting

Interne klachtafhandeling

Het OM reageerde op 27 oktober 2017 op de klacht van verzoeker. Het OM concludeert dat het Hof dit onderdeel in de strafzaak heeft afgewogen en afgewezen en verwijst hierbij naar (onderdeel 3.3. van) de uitspraak van de rechtbank van 15 april 2014⁵.

De reactie van de minister aan de Nationale ombudsman

De minister liet de ombudsman weten dat het Hof de stichting ontvankelijk verklaarde in haar klacht en haar als belanghebbende had aangemerkt. Daarnaast overwoog het Hof dat - ondanks de gestelde normschending- sancties niet passend waren en verbond het Hof aan de normschending geen gevolgen. Daarbij is het OM volgens de minister transparant geweest richting het Hof, nu het OM 6-maandelijkse rapportages zowel aan het Hof als aan verzoeker heeft verstrekt. Naar het oordeel van het Hof kon niet worden geconcludeerd dat het OM doelbewust of met veronachtzaming van de belangen van verzoeker tekort had gedaan aan het recht van verzoeker op een eerlijke behandeling van zijn zaak. Volgens de minister was er dan ook geen reden om verzoeker nader te compenseren.

Uitspraak van de rechtbank van 15 april 2014

⁵ Gerecht in eerste aanleg van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, BES.36/11/1B. 2020/005

Verzoeker voerde tijdens de rechtszaak aan dat het OM door het verstrekken van zijn strafdossier aan de stichting F, artikel 6, lid 2, EVRM (zie: Relevante literatuur en wet- en regelgeving) had geschonden en daarom niet-ontvankelijkheid moet worden verklaard. In reactie op dit verweer stelde de rechtbank het volgende vast, voor zover relevant.

Het OM heeft het strafdossier aan de destijds in oprichting zijnde stichting F verstrekt vanwege de mogelijkheid van de stichting F om een beklagprocedure te starten tegen de sepotbeslissing van het OM. Het OM heeft hierbij miskend dat het op grond van de artikel 20 Wetboek van Strafvordering BES⁶ aan de voorzitter van het Hof is om te bepalen of een klager in de beklagprocedure van de stukken kan kennisnemen. De stichting F was ten tijde van de verstrekking van de stukken nog geen klager; zij was nog in oprichting en beraadde zich over de klacht. Volgens de rechtbank is sprake van een onherstelbare normschending tijdens het voorbereidend onderzoek: het strafdossier was voorafgaand aan de beklagprocedure door het OM aan de stichting F verstrekt. De stichting was een op dat moment nog niet bestaande klager. De rechtbank oordeelde dat artikel 6, lid 2, EVRM is geschonden. Maar er is volgens de rechtbank geen sprake van een ernstige inbreuk op de beginselen van de behoorlijke procesorde. De officier van justitie had het dossier vanwege de omvang ervan ter beschikking gesteld aan de stichting F in plaats van inzage in het dossier verleend en was hierover transparant geweest. Daarom kon naar het oordeel van de rechtbank niet worden geconcludeerd dat het OM doelbewust of met veronachtzaming van de belangen van verzoeker te kort had gedaan aan zijn recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak.

Over de media-uitlatingen

Volgens verzoeker

Volgens verzoeker heeft de hoofdofficier van justitie zich in een interview in het Antilliaans Dagblad van 5 november 2015 negatief uitgelaten over verzoeker en de strafzaak. Hierdoor is zijn reputatie ondanks zijn vrijspraak opnieuw onherstelbare schade aangebracht. Het gaat verzoeker met name om de volgende mededeling van de hoofdofficier van justitie: "Voor het OM gold het uitgangspunt: als we het doen dan doen we het goed. Omdat dat niet kon binnen de gestelde termijn is besloten de hele zaak te seponeren." Daarmee wekt de hoofdofficier volgens verzoeker de suggestie dat als het OM meer tijd had gehad dat zij dan voldoende bewijzen had kunnen krijgen om strafbaar handelen van verzoeker te bewijzen. Met deze opmerking respecteert de hoofdofficier van justitie volgens verzoeker niet de rechterlijke uitspraak in zijn zaak. Verder klaagt verzoeker erover dat de hoofdofficier van justitie in het artikel aangeeft dat "met excuses wordt verondersteld dat het ook anders had gekund, maar dat hij bij terugkijken niet kan bedenken waar het OM iets verkeerd heeft gedaan." Ook deze uitspraak doet volgens verzoeker enorm tekort aan zijn zaak.

Reactie van het OM op de klacht over de media-uitlatingen

Interne klachtafhandeling

Het OM reageerde op 27 oktober 2017 op de klacht van verzoeker.

Volgens het OM heeft het Hof dit onderdeel afgewogen in de strafzaak en afgewezen en daarbij verwezen naar (onderdeel 3.3. van) de uitspraak van de rechtbank van 15 april 2014.

Reactie van de minister aan de Nationale ombudsman op de klacht

Volgens de minister had verzoeker slechts een enkele zinssnede uit het krantenartikel van 5 november 2015 belicht. In dit artikel schetst de betrokken hoofdofficier van justitie echter een breder beeld, waarbij de toen geldende Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (zie: Relevante literatuur en wet- en regelgeving) is gevolgd. In het artikel wordt door de toenmalige hoofdofficier van justitie ook begrip getoond voor verzoeker, nu hij aangeeft dat het OM het spijtig vindt dat het proces te lang heeft geduurd en dat verzoeker lang in onzekerheid heeft gezeten.

Uitspraak van de rechtbank van 15 april 2014

⁶ De voorzitter van het Hof staat, behoudens in het geval van artikel 17, de klager en de persoon wiens vervolging wordt verlangd, alsmede hun advocaten of gemachtigden toe van de op de zaak betrekking hebbende stukken kennis te nemen, indien daarom wordt verzocht. Kennisneming geschiedt op de wijze door de voorzitter te bepalen. De voorzitter kan, ambtshalve of op de vordering van de procureur-generaal, bepaalde stukken van kennisneming uitzonderen in het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de opsporing of vervolging van strafbare feiten of op zwaarwichtige gronden aan het algemeen belang ontleend.

Verzoeker voerde tijdens de rechtszaak aan dat het OM niet-ontvankelijk moest worden verklaard vanwege schending van artikel 6, lid 2, EVRM vanwege de negatieve berichtgeving van het OM richting de media over hem en de strafzaak. Volgens de rechtbank blijkt niet uit de door verzoeker overgelegde artikelen dat die berichten van het OM afkomstig zijn. De overgelegde berichten bevatten ook geen mededelingen van het OM over de verdenking of de verdachte zelf.

Het interview in het Antilliaans Dagblad van 5 november 2015

De hoofdofficier van justitie gaf een interview aan het Antilliaans Dagblad. In dit interview is onder meer het volgende opgenomen, voor zover relevant:

"(..) Het OM op Bonaire is niet van plan zijn excuses aan te bieden aan (verzoeker) en (..) nu zij na zeven jaar vervolging tot en met de Hoge Raad van alle verdenkingen zijn vrijgepleit. "Als je excuses maakt, zeg je in feite ook: we hebben het fout gedaan. Wel heb ik begrip voor de verdachten dat zij zo lang in het ongewisse hebben verkeerd. Dat moet een hele vervelende periode voor hen zijn geweest. Dat snappen wij ook", aldus de hoofdofficier van justitie. (..)

"(..) Met excuses veronderstel je dat je het ook anders had kunnen doen. Als ik terugkijk, kan ik niet iets bedenken, waar wij iets verkeerd hebben gedaan. Het is vervelend gelopen en heeft ook veel langer geduurd dan wij zelf hadden gewild. Het is nooit de bedoeling van het OM om verdachten zo'n lange tijd bloot te stellen aan vervolging. (..)

"(..) Het OM is destijds samen met de rijksrecherche een uitgebreid onderzoek begonnen. Op enig moment heeft de rechter-commissaris tegen het OM gezegd: je hebt nog zoveel tijd om het onderzoek af te ronden. Voor het OM gold het uitgangspunt: als we het doen, dan doen we het goed. Omdat dat niet kon binnen de gestelde termijn is besloten de hele zaak te seponeren."(...)

Over de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen

Na zijn onherroepelijke vrijspraak vroeg verzoeker op grond van artikel 648 en 649 Wetboek van Strafvordering BES aan het Hof om vergoeding van noodzakelijk gemaakte kosten in het belang van het onderzoek en de kosten van een raadsman. Het Hof wees dit verzoek 1 april 2016 toe.

Volgens verzoeker

Verzoeker stelt dat het gebruikelijk is dat het OM na toewijzing van een dergelijk verzoek tot schadevergoeding het voortouw neemt om de overheid te bewegen tot betaling van de vergoeding. Verzoeker verwijst daarbij naar een andere zaak waarin het OM met tussenkomst van de Rijksdienst Caribisch Nederland⁷ de opdracht heeft gegeven tot betaling over te gaan van de door het Hof opgelegde bedragen. Volgens verzoeker heeft het OM in zijn situatie echter iedere medewerking geweigerd om het Ministerie van Financiën snel het vonnis te verstrekken zodat het ministerie voor de betaling kon zorgen. Er werd volgens verzoeker pas betaald nadat in de pers een bericht verscheen dat de overheid kennelijk niet bereid was om aan de beschikking van het Hof te voldoen. In dit bericht staat dat verzoeker zich tot het Ministerie van Financiën heeft gewend toen het OM hem had laten weten dat hij daar moest zijn voor de betaling. Verzoekers advocaat benaderde de landsadvocaat toen betaling door het Ministerie van Financiën ondanks diverse herinneringen uitbleef. Toen dat ook niet gebeurde schakelde verzoeker de gerechtsdeurwaarder in. In het bericht stond verder dat verzoeker op het punt stond beslag te leggen onder het Ministerie van Justitie. Het Ministerie van Financiën liet hierop weten te zorgen voor de betaling en heeft op 14 oktober 2016 de schadevergoedingen volledig voldaan. Het Ministerie van Financiën had hierbij ook de kosten van de vertragsrente en de deurwaarderskosten betaald. Verzoeker stelt dat dit onnodige kosten zijn vanwege het uitblijven van medewerking van het OM. Verzoeker ervaart deze vertraging in afhandeling van de schadevergoeding als een schoffering door het OM jegens hem.

Wat vindt het OM?

Het OM laat weten dat zij de financiële afwikkeling van een zaak, in casu de afwikkeling van een bevelschrift, de taak van het Hof vindt. Het OM verwijst hierbij naar het bevelschrift en de beschikking van het Hof van 1 april 2016. Hierin staat dat de fungerend-president de minister van Financiën beveelt om uit 's Rijks kas tegen bewijs van kwijting een bedrag van

⁷ Rijksdienst Caribisch Nederland vertegenwoordigt de ministeries op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
2020/005

€156.834,69 aan verzoeker te betalen. Het is volgens het OM aan verzoeker dan wel zijn advocaat om deze executoriale titel met het oog op uitbetaling ervan bij de Minister van Financiën aanhangig te maken. Deze executoriale titel is niet gericht aan het OM. Volgens het OM was (de raadsman van) verzoeker hiervan op de hoogte en is door verzoeker destijds ook niet aangekaart dat hierin wel een rol voor het OM is weggelegd. Verder geeft het OM aan dat de stelling van verzoeker dat het gebruikelijk is dat het OM bij dergelijke uitspraken het voortouw neemt niet opgaat, omdat de zaak die verzoeker daarbij als voorbeeld geeft een gerechtelijke dwaling betrof met grote gevolgen voor de benadeelden. Daarom kan de vertraging van de uitbetaling niet het OM worden verweten. Tot slot laat het OM weten dat sinds 1 december 2018 ten aanzien van dergelijke rechterlijke beschikkingen de werkafpraak is gemaakt dat het OM aan de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) de opdracht geeft tot uitbetaling en dat de RCN deze uitbetaling vervolgens doorbelast aan het Ministerie van Financiën.

Beschikking van het Hof van 1 april 2016

Onder 3.5 in de beschikking van het Hof staat vermeld dat uitbetaling gelet op de leden 4 van artikelen 648 en 649 Wetboek van Strafvordering BES geschiedt door of vanwege de Minister van Financiën in Nederland.

Over de klachtbehandeling

Verloop van de klachtenprocedure

Verzoeker diende bij brief van 2 januari 2017 zijn klacht in bij het OM. Hierbij verzocht hij het OM ook om zijn materiële en immateriële schade te vergoeden. Het OM nodigde verzoeker uit voor een gesprek over zijn klachten en om zijn schade nader te specificeren. In zijn brief van 14 februari 2017 liet verzoeker weten op de uitnodiging in te gaan en lichtte hij zijn klacht toe. Vervolgens vond er correspondentie per e-mail plaats tussen verzoeker en het OM. Het OM liet in de e-mail van 7 maart 2017 weten dat het wat betreft het schadevergoedingsverzoek geen onrechtmatige overheidsdaad in zijn zaak ziet. Wel meent het OM – het gehele procesverloop overziend – dat deze zaak geen schoonheidsprijs verdient. Het bericht vermeldt verder dat het OM bereid is om met verzoeker in gesprek te gaan om de zaak te kunnen afronden, maar dat het OM hierbij niet uit eigen beweging zal overgaan tot betaling van schadevergoeding.

Verzoeker verzocht bij brief van 17 juli 2017 de Nationale ombudsman om de klacht te behandelen.

Op 22 augustus 2017 verzocht de Nationale ombudsman het OM om inhoudelijk op de klacht te reageren.

Op 28 september 2017 verzocht het OM verzoeker om de klacht te verduidelijken.

Het OM reageerde bij brief van 27 oktober 2017 op de klacht en verklaarde de meeste klachten niet-ontvankelijk.

Volgens verzoeker

Verzoeker is het er niet mee eens dat het OM de meeste klachten niet-ontvankelijk heeft verklaard. Het OM had inhoudelijk de zaak moeten beoordelen en moeten komen tot een gebaar of tegemoetkoming dan wel excuses richting hem.

De reactie van de minister op de klacht over de klachtbehandeling

De minister liet de ombudsman weten dat de door verzoeker gestelde voorwaarde van een schadevergoeding een open gesprek in de weg heeft gestaan. Hij verwees tevens naar het ambtsbericht van de betrokken hoofdofficier van justitie van 25 oktober 2017.

De hoofdofficier van justitie liet in dit ambtsbericht weten dat de klacht van verzoeker niet nodig was om het OM te bewegen daaruit lering te trekken, omdat het hele proces al intern was geëvalueerd. De conclusie van dat evaluatieproces was dat deze zaak, het gehele procesverloop overziend, geen schoonheidsprijs verdient, aldus de hoofdofficier van justitie. Verder is volgens de hoofdofficier van justitie in het interview in het Antilliaans Dagblad ook al erkend dat het hele proces te lang heeft geduurd en voor verzoeker belastend is geweest. Het OM heeft volstrekt begrip voor het gevoel van onrechtvaardigheid, maar dit moet niet worden verward met onrechtmatigheid, aldus de hoofdofficier van justitie.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

Ten aanzien van de behandelingsduur van de strafvervolging

Het vereiste van professionaliteit houdt in dat de overheid er voor zorgt dat haar medewerkers volgens hun professionele normen werken. De burger mag van hen bijzondere deskundigheid verwachten. Dit houdt ook in dat de overheid reflecteert op eigen handelen, leert van gemaakte fouten en hier open over is.

De ombudsman acht de klacht over de behandelingsduur van de strafvervolging gegrond. Het OM erkent achteraf zelf dat één en ander te lang heeft geduurd. En dat er andere en betere beslissingen genomen hadden kunnen worden. Het OM begrijpt dat de lange duur onrechtvaardig voelt voor verzoeker maar vindt dat de handelwijze van het OM niet onrechtmatig is. Het OM noemt richting verzoeker beslissingen die niet optimaal waren: de keuze van het OM om de vervolgingsbeslissing van het Hof van 11 juni 2011 ruim uit te leggen en te kiezen voor meerdere feiten in de tenlastelegging en de keuze om na de niet-ontvankelijkverklaring op dat punt tot cassatie over te gaan. Het gaat volgens het OM hierbij niet om "volslagen onzinnige keuzes".

Hiermee is de kous wat betreft de ombudsman echter niet af. De ombudsman meent dat de term "geen volslagen onzinnige keuzes" tekort doet aan de situatie van verzoeker. Inhoudelijke beslissingen van het OM in de strafzaak zijn aan de orde geweest bij de rechter en het Hof. Het is niet aan de ombudsman om zich hierover uit te laten omdat hij rechterlijke beslissingen respecteert. Dit neemt niet weg dat wanneer de overheid reflecteert op eigen handelen en zelf ook vindt dat er fouten of verkeerde keuzes zijn gemaakt zij deze fouten dan ook erkent. Het gaat erom dat de overheid dan in openheid moet kunnen zeggen "dit hebben we niet goed gedaan". Deze openheid zou zij moeten betrachten richting betrokken personen en in voorkomende gevallen ook in de media. Dat is in dit geval onvoldoende gebeurd.

De ombudsman concludeert daarom dat het OM heeft gehandeld in strijd met het vereiste van professionaliteit.

Ten aanzien van het verstrekken van informatie door het OM aan de stichting F

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat de overheid grondrechten van burgers respecteert. Eén van deze grondrechten is het recht op privacy. Dit grondrecht is in het geding als de overheid privacygevoelige informatie verstrekt aan derden. Het verstrekken van gegevens mag slechts plaatsvinden voor zover dit bij of krachtens de wet uitdrukkelijk is toegestaan.

De ombudsman acht de klacht over het verstrekken van informatie door het OM aan de stichting F gegrond. De rechter stelde eerder al vast dat er sprake is van een onherstelbare normschending door het OM. Het OM had volgens de rechter het strafdossier van verzoeker niet aan de stichting F mogen verstrekken om een beklagprocedure te starten tegen de sepotbeslissing van het OM. Dit omdat de wet bepaalt dat het Hof over de informatieverzoeken in die procedure beslist. De ombudsman sluit aan bij deze uitspraak van de rechter. De ombudsman concludeert dat het OM het strafdossier van verzoeker (met daarin niet slechts persoonsgegevens, maar ook bijzondere, extra gevoelige, strafrechtelijke gegevens over verzoeker) uit eigen beweging en zonder toestemming van verzoeker of van het Hof aan derden heeft verstrekt. Hiermee heeft het OM de privacy van verzoeker ernstig geschonden. Het steekt verzoeker dat het OM nooit heeft geprobeerd hem op de één of andere manier voor deze fout te compenseren dan wel hiervoor excuses aan te bieden. De ombudsman vindt het onbegrijpelijk dat het OM geen excuses dan wel een gebaar richting verzoeker heeft gedaan. Het OM verwees slechts naar de rechterlijke uitspraak. De rechter oordeelde dat er wel sprake was van een normschending maar dat deze niet zodanig was dat het tot consequenties moest leiden *binnen* het kader van de strafzaak. De ombudsman vindt dat het OM wel had moeten kijken naar consequenties *buiten* de strafzaak. Het OM heeft de kwestie niet bekeken vanuit het perspectief van verzoeker. Alles overziend doet het OM hiermee geen recht aan situatie van verzoeker.

De ombudsman concludeert daarom dat het OM het recht op privacy niet heeft gerespecteerd.

Ten aanzien van de media-uitlatingen door het OM

Ook hier toetst de ombudsman aan het vereiste van professionaliteit. Het vereiste van professionaliteit betekent onder meer dat de uitlatingen die het OM in de media doet over een strafzaak zakelijk van aard zijn en gericht zijn op het algemene belang burgers te voorzien van informatie over die zaak. Hierbij onthoudt het OM zich van mededelingen die escalatie in de hand kunnen werken⁸. Dit betekent ook openheid van het OM over gemaakte fouten.

De ombudsman acht de klacht over de media-uitlatingen door het OM gegrond.

De ombudsman overweegt als volgt. Voor de strafzaak tegen verzoeker bestond en bestaat veel mediabelangstelling. Gelet op de kleine gemeenschap waarin deze kwestie zich heeft afgespeeld en de publieke functie die verzoeker had, heeft de strafzaak en daar bovenop de media-aandacht enorme impact op verzoekers leven en dat van zijn gezin gehad en heeft dat nog steeds. Na afloop van de strafzaak heeft het OM een interview gegeven over de zaak. De ombudsman vindt dat het OM hierbij mededelingen heeft gedaan die escalatie van de kwestie in de hand hebben gewerkt, terwijl het zich hier van bewust had moeten zijn. Het OM heeft niet stil gestaan bij de consequenties van dergelijke mededelingen voor verzoeker.

Wat betreft de passage "*Het OM is destijds samen met de rijksrecherche een uitgebreid onderzoek begonnen. Op enig moment heeft de rechter-commissaris tegen het OM gezegd: je hebt nog zoveel tijd om het onderzoek af te ronden. Voor het OM gold het uitgangspunt: als we het doen, dan doen we het goed. Omdat dat niet kon binnen de gestelde termijn is besloten de hele zaak te seponeren.*" (...) Het OM had zich moeten realiseren dat met deze opmerkingen de suggestie wordt gewekt dat het OM vanwege tijdsgebrek niet heeft kunnen bewijzen dat verzoeker de strafbare feiten heeft begaan. Verzoeker heeft dit als een "trap na" gevoeld omdat het OM hiermee suggereert dat er anders wel een veroordeling zou zijn geweest. Het opnemen van deze zin was niet nodig om burgers te voorzien van informatie over de strafzaak. Van het OM mag worden verwacht dat het zich onthoudt van mededelingen die escalatie in de hand kunnen werken. Dat het OM in hetzelfde stuk ook aangeeft te begrijpen dat het vervelend is dat het zo is gelopen voor verzoeker, laat onverlet dat deze suggestieve opmerking niet past bij professioneel handelen.

Wat betreft de passages "*Met excuses veronderstel je dat je het ook anders had kunnen doen. Als ik terugkijk, kan ik niet iets bedenken, waar wij iets verkeerd hebben gedaan. Het is vervelend gelopen en heeft ook veel langer geduurd dan wij zelf hadden gewild. Het is nooit de bedoeling van het OM om verdachten zo'n lange tijd bloot te stellen aan vervolging.*" Deze passage staat haaks op de mededeling van het OM dat het OM intern en in de e-mail van 7 maart 2017 aan verzoeker de missers heeft erkend. Het gaat verzoeker erom dat de hoofdofficier deze missers niet publiekelijk heeft erkend. Daarmee wordt geen recht gedaan aan situatie van verzoeker en zorgde het interview bij hem voor escalatie in zijn gevoel van "een trap na". Door de missers niet in het interview te erkennen heeft het OM niet professioneel gehandeld.

De ombudsman concludeert daarom dat het OM heeft gehandeld in strijd met het vereiste van professionaliteit.

Ten aanzien van de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen

Het vereiste van maatwerk houdt in dat de overheid bereid is om in voorkomende gevallen af te wijken van algemeen beleid of voorschriften als dat nodig is om onbedoelde of ongewenste consequenties te voorkomen.

De ombudsman acht de klacht over de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen, gegrond. Het OM had kunnen afwijken van de - zoals het OM stelt- gebruikelijke gang van zaken dat verzoeker dan wel zijn advocaat de minister van Financiën met het vonnis om betaling had moeten te vragen. Het OM had de RCN de opdracht kunnen geven tot uitbetaling over te gaan. Juist in een zaak als deze om

⁸ Rapport nationale ombudsman 2010/055.
2020/005

ongewenste consequenties als een trage afwikkeling van de uitbetaling te voorkomen. Los van de vraag of de zaak waarnaar verzoeker verwijst nu vergelijkbaar is met de zaak van verzoeker, was het blijkbaar ook niet ongebruikelijk dat het OM "deze service" wel bood en is dit sinds 1 december 2018 zelfs een vaste werkafpraak geworden binnen het OM. Dat het OM deze service in dit geval niet wilde verlenen, acht de ombudsman in strijd met het vereiste van maatwerk.

Overigens is de ombudsman gebleken dat ook uitbetaling door het Ministerie van Financiën uitbleef toen verzoeker daarom vroeg.

Conclusie

De Nationale ombudsman acht de klacht over de onderzochte gedraging van de minister van Justitie en Veiligheid gegrond:

- ten aanzien van de behandelingsduur, vanwege schending van het vereiste van professionaliteit.
- ten aanzien van het verstrekken van het strafdossier aan derden, vanwege schending van het vereiste van respecteren van grondrechten, namelijk het recht op privacy.
- ten aanzien van de media-uitlatingen, vanwege de schending van het vereiste van professionaliteit.
- ten aanzien van de weigering om de beschikking in de schadevergoedingszaak aan het Ministerie van Financiën beschikbaar te stellen, vanwege het vereiste van maatwerk.

Onderzoek uit eigen beweging naar de klachtbehandeling door het OM

Horen

In hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht is het wettelijk kader voor klachtbehandeling neergelegd. Over de behandeling van klachten schrijft de wet onder meer expliciet voor dat de overheidsinstantie de burger moet horen. Daarvan kan worden afgezien als de burger aangeeft niet gehoord te willen worden.

De Nationale ombudsman constateert dat tijdens de (interne) behandeling van de klacht meermalen contact is geweest tussen het OM en (de raadsman van) verzoeker over een persoonlijk gesprek. Gebleken is dat dit gesprek niet tot stand is gekomen omdat verzoeker dit gesprek wilde hebben onder de voorwaarde dat het ook over schadevergoeding zou gaan. Voor het OM stond dit een open gesprek in de weg. Voor verzoeker was dat een reden om af te willen zien van een gesprek en te vragen om een schriftelijke afhandeling van zijn klacht.

Om die reden begrijpt de ombudsman dat het OM tot een schriftelijke afhandeling van de klacht is overgegaan zonder dat daaraan een persoonlijk gesprek vooraf is gegaan.

De beslissing zorgvuldig en volledig motiveren

De behoorlijke behandeling van klachten krijgt verdere invulling door de ombudsvisie op professionele klachtbehandeling.⁹ Professionele klachtbehandeling vereist onder meer dat de overheid haar beslissing zorgvuldig en volledig motiveert. Daarin neemt de overheid ook mee of de klacht al dan niet een aanleiding was voor verbetering. Verder is bij een afronding na onderzoek een verwijzing naar een ombudsvoorziening op zijn plaats.

Het OM achtte zich niet bevoegd om de meeste klachten te behandelen. Volgens het OM waren de klachten in de strafzaak door de rechter reeds gewogen en afgedaan. Het OM achtte deze klachten niet-ontvankelijk omdat deze niet binnen het bereik van de klachtenregeling vallen.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat het OM verzoekers klachten ten onrechte niet inhoudelijk heeft behandeld door slechts kort naar de uitspraak van de rechter te wijzen. Bovendien is die verwijzing naar de uitspraak van de rechter van 15 april 2014 ten aanzien van de klacht over de media uitlatingen van het OM ook inhoudelijk niet juist gebleken, omdat het interview in het Antilliaans Dagblad van 5 november 2015 dateert na die uitspraak van de rechter. Verder constateert de Nationale ombudsman dat uit het ambtsbericht van 25 oktober 2017 blijkt dat het hele proces van verzoeker intern is geëvalueerd, maar dit niet is terug te vinden in de reactie op de klacht. Blijkbaar is er dus wel intern lering getrokken, maar dit ontsloeg het OM niet van de verplichting tot klachtbehandeling. Het OM had de informatie uit intern onderzoek moeten betrekken bij de interne klachtbehandeling. Door dit niet te doen, is geen recht gedaan aan de klacht van verzoeker. Overigens kan de Nationale ombudsman de stelling van de hoofdofficier van justitie in het ambtsbericht van 25 oktober 2017 dat de klacht niet nodig was voor het OM om daaruit lering te trekken niet volgen, omdat in de klachtenprocedure altijd nog elementen naar voren kunnen komen waaruit lering kan worden getrokken. Een interne evaluatie is niet hetzelfde als de behandeling van een klacht van de burger, waarin het perspectief van de burger juist naar voren kan komen. Klachtbehandeling is een verplichting en niet een en/of keuze.

Ten slotte constateert de Nationale ombudsman dat het OM niet heeft verwezen naar de Nationale ombudsman. Hoewel in deze zaak wellicht minder noemenswaardig omdat (de raadsman van) verzoeker al eerder contact had gezocht met de Nationale ombudsman, moet dit standaard bij de afronding van de klacht vermeld moeten worden. Zodat voor de burger altijd duidelijk is waar hij terecht kan als hij verder wil met zijn klacht.

De klacht toetsen op rechtmatigheid en behoorlijkheid

Daarnaast vereist professionele klachtbehandeling dat de overheid bij de toetsing ook betreft of een gedraging behoorlijk was. Uiteraard moet een besluit of een gedraging van de overheid voor een burger rechtmatig zijn.

Maar het is voor een burger net zo belangrijk dat hij behoorlijk en dus respectvol en eerlijk behandeld wordt.

⁹ Ombudsvisie op professionele klachtbehandeling, 19 maart 2018, rapportnummer: 2018/005.
2020/005

De Nationale ombudsman constateert dat het OM bij de interne klachtbehandeling heeft getoetst aan de rechtmatigheid van de gedraging, maar niet of de gedraging ook behoorlijk was. De hoofofficier van justitie geeft in het ambtsbericht van 25 oktober 2017 weliswaar aan dat het OM begrip heeft voor het gevoel van onrechtvaardigheid bij verzoeker, maar dit is niet terug te vinden in de reactie op de klacht.

Alles overwegende komt de Nationale ombudsman tot de conclusie dat het OM is tekortgeschoten in het voorzien in professionele klachtbehandeling. De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klachtbehandeling door het OM acht de Nationale ombudsman niet behoorlijk.

Aanbeveling

Alles overziend ziet de Nationale ombudsman aanleiding tot het doen van een aanbeveling. De ombudsman vindt het belangrijk dat de overheid zich coulant opstelt als zij fouten heeft gemaakt, zoals in dit geval ook fouten/missers door het OM zijn erkend.

Het aanbieden van excuses dan wel een gebaar vindt de Nationale ombudsman op zijn plaats als blijkt dat door toedoen van de overheid een burger onevenredig is benadeeld.

Gelet op de handelwijze van het OM in deze zaak op verschillende punten, doet de ombudsman het OM de aanbeveling om binnen zes weken excuses aan te bieden aan verzoeker, te kijken naar een passend gebaar richting verzoeker en hierover met hem in gesprek te gaan.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Relevante literatuur en wet- en regelgeving

Artikel 648 Wetboek van Strafvordering BES

1. Aan de gewezen verdachte of zijn erfgenamen wordt uit 's Rijks kas een vergoeding toegekend voor de kosten, die ingevolge het bij en krachtens het Besluit tarief justitiekosten strafzaken bepaalde ten laste van de gewezen verdachte zijn gekomen, voor zover de aanwending van die kosten het belang van het onderzoek heeft gediend of door de intrekking van dagvaardingen of rechtsmiddelen door het openbaar ministerie nutteloos is geworden.
2. Het bedrag van de vergoeding wordt op verzoek van de gewezen verdachte of zijn erfgenamen vastgesteld. Het verzoek moet worden ingediend binnen drie maanden na het eindigen van de zaak bij de president van het Hof van Justitie. Deze kan een van de rechters die over de zaak hebben gezeten, tot de vaststelling van de vergoeding aanwijzen. De rechter geeft voor het bedrag van de vergoeding een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.
3. Degenen, die het verzoek hebben ingediend, kunnen worden gehoord. Indien zij dit verlangen, worden zij gehoord, althans daartoe behoorlijk opgeroepen.
4. Uitbetaling geschiedt door of vanwege Onze Minister van Financiën.
5. Een en ander vindt overeenkomstige toepassing op rechtsgedingen tot herkenning van veroordeelden of van andere gevonniste personen en op de behandeling van klaagschriften, als bedoeld in de artikelen 150 tot en met 151.

Artikel 649 Wetboek van Strafvordering BES

1. Indien de zaak eindigt zonder oplegging van straf of maatregel, maar niet indien de gewezen verdachte is schuldig verklaard zonder oplegging van enige straf of maatregel, wordt aan de gewezen verdachte of zijn erfgenamen uit 's Rijks kas een vergoeding toegekend voor zijn ten behoeve van het onderzoek en de behandeling van de zaak gemaakte reis- en verblijfkosten, berekend op de voet van het bij en krachtens Besluit tarief justitiekosten strafzaken bepaalde.
2. Indien de zaak eindigt zonder oplegging van straf of maatregel, maar niet indien de gewezen verdachte is schuldig verklaard zonder oplegging van enige straf of maatregel, kan aan de gewezen verdachte of zijn erfgenamen uit 's Rijks kas een vergoeding worden toegekend voor de schade, die hij ten gevolge van hem niet toe te rekenen tijdverzuim door het voorbereidend vooronderzoek en de behandeling van de zaak ter terechtzitting werkelijk heeft geleden, alsmede in de kosten van een raadsman. Een vergoeding voor de kosten van een raadsman gedurende de verzekering en de voorlopige hechtenis is hierin begrepen. Een vergoeding voor deze kosten kan voorts worden toegekend in het geval dat de zaak eindigt met oplegging van straf of maatregel op grond van een feit, waarvoor voorlopige hechtenis niet is toegelaten.
3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing voor ouders van een minderjarige verdachte, die zijn opgeroepen ingevolge artikel 489, eerste lid.
4. De artikelen 178, vijfde lid, en 648 tweede tot en met vierde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.
5. Indien de gewezen verdachte na het indienen van zijn verzoek overleden is, geschiedt de toekenning ten behoeve van zijn erfgenamen.

Artikel 6, lid 2, EVRM

2. Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.

Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2012A009)

(..)

Samenvatting

Het Openbaar Ministerie (OM) en de politie hanteren een (pro)actief en alert voorlichtingsbeleid. Als strafrechtelijk handhaver van de rechtsorde levert het OM een bijdrage aan de maatschappelijke veiligheid. Deze maatschappelijke doelstelling vraagt om een OM dat zichtbaar, merkbaar en herkenbaar is. Het persbeleid sluit daarbij aan en draagt bij aan het verwezenlijken van deze ambities. Deze aanwijzing ziet op communicatie over de prioriteiten bij de aanpak van criminaliteit en op de voorlichting over de ontwikkeling in concrete onderzoeken en strafzaken door politie en OM. De aanwijzing richt zich in het bijzonder tot woordvoerders van de politie en het OM.

Achtergrond

(...)

Openheid

De maatschappelijke opdracht van OM en politie [1] brengt niet alleen de verantwoordelijkheid mee om in de invulling van hun taak een effectieve bijdrage te leveren aan een veilige en rechtvaardige samenleving. Deze taakstelling vereist ook dat interventies zichtbaar, merkbaar en herkenbaar zijn voor slachtoffers, daders en hun omgeving, en dat OM en politie open zijn over hun afwegingen en fouten. De burger heeft het recht goed en tijdig te worden geïnformeerd over ontwikkelingen in concrete onderzoeken en strafzaken.

(...)

Privacybescherming en onderzoeksbelang

Bij de voorlichting over strafzaken is van groot belang dat de juiste balans gevonden wordt tussen openheid en transparantie enerzijds en de belangen van een eerlijke procesgang en de privacy van de betrokkenen anderzijds. Het OM heeft toe te zien op een eerlijke procesgang waarbij respect wordt getoond voor de positie van de rechter en de verdediging, waarbij recht wordt gedaan aan de verdachte en het slachtoffer en waarbij de privacy van verdachten, (nabestaanden van) slachtoffers en getuigen gewaarborgd is. In beginsel worden geen persoonsgegevens verstrekt wanneer deze verstrekking kan leiden tot identificatie van de persoon en schending van diens privacy. Verstrekking van persoonsgegevens aan de pers die kunnen leiden tot identificatie dient altijd afgestemd te worden met de onderzoeksleiding.

Daarnaast moet ook de balans in het oog gehouden worden tussen enerzijds openheid en transparantie en anderzijds het belang van het onderzoek. Het uitgangspunt hierbij is: openheid waar het mogelijk is, terughoudendheid waar het nodig is. Bij de opsporing en vervolging is de waarheidsvinding het uiteindelijke doel van OM en politie. Het verstrekken van informatie aan de pers kan het onderzoek naar de ware toedracht van een zaak schaden. Daarom kan onderzoeksbelang een reden zijn bepaalde informatie niet te verstrekken.

(..)

INFORMATIEVERSTREKKING

(...)

4.1.3 Gezamenlijke voorlichting bij geruchtmakende zaken

Geruchtmakende zaken – bijvoorbeeld zaken waar personen bij betrokken zijn die op de een of andere manier in het oog springen, of die in ernstige mate afwijken van de dagelijkse praktijk – overstijgen het operationele niveau. In dit soort zaken trekken OM en politie gezamenlijk op. De woordvoering wordt uit beider naam gedaan, voor persberichten en andere uitingen geldt hetzelfde. De politie beperkt zich in zijn uitingen tot de operationele kant van de zaak, het OM behandelt de juridische en strategische aspecten. Er vindt constant afstemming plaats tussen OM en politie. De communicatie door de politie heeft hierbij als belangrijk doel een bijdrage te leveren aan de vermindering van de gevoelens van onrust of onveiligheid.

(...)

4.2.6 Berichtgeving na de uitspraak

Het OM neemt vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid de ruimte om in de media te reageren op uitspraken van de Rechtspraak. Dat doet het OM pas nadat de Rechtspraak over dit voornemen is geïnformeerd. Indien de officier van justitie heeft besloten in hoger beroep te gaan, wordt dat, nadat de betrokken partijen zijn geïnformeerd, door het OM aan de media gemeld. De Cassatiedesk – organisatorisch ondergebracht bij de Landelijke Ressortelijke Organisatie – informeert de media over zaken waarin door het OM beroep in cassatie is ingesteld.